

İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİ DERS NOTLARI

7.ÜNİTE

İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİNİN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

ABDULKERİM BAKIR
İHL Meslek Dersleri Öğretmeni

6. ÜNİTE İSLAM KÜLTÜR VE MEDENİYETİNİN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

1. İslam Kültür ve Medeniyeti Üzerine Yapılan Araştırmalar

İslam medeniyeti; Hz. Peygamber'den (s.a.v.) bu yana tüm Müslüman toplumların ortaklaşa meydana getirdikleri kültür ve medeniyetin adıdır. **Medeniyet tarihi**; bir toplumun inanç, gelenek, dil, edebiyat, güzel sanatlar, fikir, ilim faaliyetleri ve devlet teşkilatını ele alan bir ilim dalıdır.

İslam kültür ve medeniyeti ile ilgili hem İslam âleminde hem de batı dünyasında çalışmalar yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Müslümanların İslam kültür ve medeniyeti üzerine yaptıkları araştırmaların amacı, İslam toplumlarına ait birikimin tespit edip İslam medeniyetini yeniden ihya etmektir. Müslümanların İslam kültür ve medeniyeti üzerine birçok eser yazılmıştır. İslam medeniyeti hakkında Osmanlıda ve İslam dünyasında yayınlanan ilk eser, **Şemseddin Sami'nin "Medeniyet-i İslamiyye"** adlı eseri olmuştur.

İslam kültür ve medeniyeti hakkında Müslüman araştırmacılar tarafından yazılan bazı eserler ise şunlardır:

- Gaspıralı İsmail Bey, **Medeniyet-i İslamiyye**
- Tefikzâde İsmail Tefik, **Medeniyet-i İslamiyye ve İngiliz Müslümanları**
- Tahiri'l-Mevlevi, **Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri**
- İsmail Hami Danişmend, **Garp Menba'larına Göre İslam Medeniyeti**
- Osman Turan, **Tarihin Akışı İçinde İslam Medeniyeti**
- Saadettin Ökten, **Örselenmiş Osmanlıdan Medeniyet Umudu**
- Sezai Karakoç, **Düşünceler**
- Cemil Meriç, **Umrandan Uygarlığa**
- M. Akif İnan, **Din ve Uygarlık**
- Nurettin Topçu, **Kültür ve Medeniyet**

İzleyelim!

TRT'nin desteğiyle Bahçeşehir Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları Merkezi "**Batiya Doğru Akan Nehir**" isimli İslam Medeniyetinin Batı dünyasına etkisini anlatan bir belgesel hazırlamıştır. Belgeseli izlemek için tıklayınız: <http://www.eba.gov.tr/video/?&search=batiya-dogru-akan-nehir>

"İslam Araştırmaları Merkezi" (İSAM), özellikle İslamî ilimler ve Şarkiyat alanlarında telif ve tercüme eserler yayınlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak İSAM, **Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**'ni hazırlamıştır. İslam kültür ve medeniyeti ile ilgili araştırma, yayın, sempozyum, konferans, panel ve seminerler düzenlemektedir.

Şarkiyatçıların İslam Kültür ve Medeniyeti Üzerine Yaptığı Çalışmalar

Şarkiyat, batılı araştırmacılar tarafından doğu ülkelerinin din, dil, tarih, kültür ve medeniyetleri üzerine yapılan araştırmaları kapsayan bilim dalıdır. **Şarkiyatçılık**, **oryantalizm** ve **doğubilim** olarak da isimlendirilir. Bu alanda çalışan araştırmacılara **oryantalist** veya **müsteşrik** denilir.

Oryantalizm hakkında önemli bir eser yazmış olan **Edward Said oryantalizmi şöyle tanımlamıştır**:

"Oryantalizm, doğu ile uğraşan bir müessesedir; yani doğu hakkında hükümlerde bulunur, Doğu hakkındaki kanaatleri onayından geçirir, doğuyu tasvir eder, tedris eder, iskan eder, yönetir; kısacası 'Doğu'ya hâkim olmak, onu yeniden kurmak ve onun yöneteni olmak için batının bulduğu bir yoldur."

Şarkiyatçıların eserlerinde **önyargılı yorumlar ve yanlış bilgiler** mevcuttur. Ancak **bilimsel metotlardan ayrılmadan** hazırlanan eserlerin sayısı da azımsanmayacak orandadır. İslam ülkelerinde yayımlanan şarkiyatçılara ait eserler, Müslüman araştırmacılar tarafından değerlendirilmiş ve yeni araştırmalara kaynaklık etmiştir.

Şarkiyatçıları tarafından yazılmış ve Türkçeye tercüme edilmiş bazı eserler şunlardır:

- Hamilton A. R. Gibb, **İslam Medeniyeti**
- Corci Zeydan, **İslam Medeniyeti Tarihi**
- Will Durant, **İslam Medeniyeti**
- Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**
- L. Caetani, **İslam Tarihi**
- Theodor Nöldeke, **Kur'an Tarihi**
- Ignaz Goldziher, **İslam Tefsir Ekolleri**

2. İslam Kültür ve Medeniyetinin Diğer Medeniyetlere Etkisi

İslam medeniyeti diğer medeniyetlere karşı açık tavırlı olmuştur. Kendisi dışındaki medeniyetleri yok saymamış, kimseyi ötekileştirmemiştir. Doğu Türkistan'dan, Balkanlara ve Kuzey Afrika'ya kadar uzanan bir coğrafyada İslam yönetimi altında çok sayıda dinî ve etnik yapı barış ve huzur içinde yaşamıştır.

Müslümanlar, ulaştıkları bölgelerde felsefe, mantık, matematik, kimya ve tıp gibi ilimlerle ilgili mirası değerlendirip, geliştirme yolunu tercih etmiştir. Meydana getirdikleri ilmi birikim, dünyada yapılan ilmi çalışmalar için temel oluşturmuştur.

3. İslam Kültür ve Medeniyetinin Bugünü ve Geleceği

19. ve 20. yüzyıllarda Batı'nın pozitivist bilimperest paradigması tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Bu yüzyıllar aynı zamanda Batı'nın tüm gücüyle İslam ülkelerine saldırdığı ve topraklarını işgal ettiği yıllar olmuştur. Tüm bunlara rağmen İslam medeniyeti tüm insanlık için ümidin ve karanlıktan çıkışın adresi olmaya devam etmiştir.

İslam medeniyeti sahip olduğu maddi ve manevi imkanlar ile hem günümüzde ve hem de gelecekte parlamaya devam edecektir.

İslam medeniyetini geleceğe taşıyacak maddi ve manevi imkanlar ise şunlardır:

Manevi İmkanlar

• Tevhid ve İman

İslam medeniyetinin temelini tevhid ve iman oluşturur. Tevhid inancı, Müslümanlar arasında birlik ve beraberliği sağlamaya devam etmektedir.

• Kitap ve sünnet

Müslümanların hayat rehberi Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünnetidir. Kur'an ve sünnet doğrultusunda yazılan eserler, Müslümanların bugününü ve geleceğini aydınlatmaktadır.

• Cami/Mescid

Camiler dünyanın her yerinde Müslümanları bir araya getiren merkezlerdir. Müslümanlar camiler yapmışlar, camide toplanmışlar, kültürlerini muhafaza etmiş ve kimliklerini korumuşlardır. Camiler aktif merkezler olmaya devam etmektedir.

• İbadetler

İbadetler sayesinde Müslümanlar dayanışma içinde olurlar. Namaz, zekat, oruç, hac, infak ve kurban gibi ibadetler, birey ve toplum olarak Müslümanları dinamik tutar.

• Aile

İslam toplumlarının bozulmayan aile yapısı, hâlâ gücünü korumaktadır. Bireyci-modern topluma karşı direnmekte, komşu ve akraba ilişkileriyle örnek teşkil etmektedir.

• Tarihi Şuur

İslam tarihi boyunca inşa edilen cami, medrese, köprü gibi abide eserler, mensupları için moral ve motivasyon kaynağıdır.

• Savaş ve İşgalin Getirdiği Arayış

Batı medeniyetinin himayesi ve teknolojisiyle işlenen katliamlar ve modern dünyanın bunlar karşındaki duyarsızlığı; Müslümanların İslam medeniyetini yeniden ihya ve inşa yönündeki gayretlerini, çözüm ve barış arayışlarını hızlandırmıştır.

• Medeniyet Araştırmaları

İslam kültür ve medeniyetine dair inceleme ve araştırmaların artması, Müslümanlara doğru bilgiye ulaşma, kendine ait geçmiş medeniyet havzasını ve tecrübesini fark etme ve tanıma imkânı vermiştir.

Maddi İmkanlar

• Coğrafya

İslam medeniyet havzası, dünya ana kıtası niteliğindeki Afrika, Avrupa ve Asya'nın merkezinde yer alır. Müslüman ülkeler birbirine komşu konumdadır. Haremeyn merkezli bu konum, kültürel, siyasî ve ekonomik olarak büyük önem ve potansiyel arz etmektedir.

• Nüfus

İslam Dünyası, 1,6 milyar civarında bir nüfusa sahiptir. Nüfusun dörtte biri gayrimüslim ülkelerde yaşamaktadır. İslam toplumlarının çoğu genç bir nüfus yapısına sahiptir.

- **Ekonomi**

İslam dünyası; iş gücü, sermaye, petrol, doğalgaz ve bor gibi kaynaklar açısından zengindir. Müslümanlar kendi kaynaklarını toplumlarının menfaatleri doğrultusunda kullandığında bu imkânlar, İslam dünyası için önemli bir potansiyeldir.

- **Sosyal Sorumluluk**

Müslüman, kendisini ülkesine ve insanlığa karşı sorumlu hisseder. Çevresinde olup-bitenlere karşı duyarsız kalmaz. Zulme uğrayanlara yardım elini uzatır ve zulmedenlere karşı da mücadele eder. Sosyal teşekküllerin oluşmasına ve hizmetlerine katkı sağlar. İnsanlığın huzuru ve güveni, yeryüzünde adaletin tesisi için her zaman mücadele eder.

Sonuç olarak;

Medeniyet, bilim ve teknolojiden ibaret değildir. Medeniyet davranışları yönlendiren; insana, hayata, eşyaya ve kâinata bakışı şekillendiren değerler sistemidir. İslam dünyası, insani değerler bakımından daima önde olmuştur. İslam medeniyetinin referansı Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) sünnetidir.